

Nadat zeventien adressen in 1871 de noodzaak van een reorganisatie van kerk en kerkbestuur onder de aandacht van de Synode hadden gebracht en deze aan de Synodale Commissie de opdracht gegeven had de Synode van 1872 omtrent deze zaak van advies te dienen, bleef deze zaak tot aan de Doleantie een vrijwel jaarlijks in de een of andere vorm terugkerend agendapunt, waarover ook buiten de kring van kerkelijke besturen gesproken en geschreven werd. Wie het activiteiten- en aandachtsniveau in deze zaak gedurende die vijftien jaar in een grafiek zichtbaar zou maken, zou een duidelijke piek zien in de jaren 1873/74. In 1873 gaf de Synode aan een commissie de opdracht een reorganisatie te ontwerpen, die het samenblijven van de richtingen onder één kerkelijk dak zou verzekeren. Deze commissie bestond uit negen leden: drie behorend tot de orthodoxe of confessionele richting, drie van moderne zijde en drie die de heterogene middengroep of evangelische richting vertegenwoordigden. De uitgegeven notulen van de bijeenkomsten van deze commissie en het door deze commissie uitgebrachte rapport geven een scherp en gedetailleerd beeld van de kerkelijke crisis en de factoren die een reorganisatie blokkeerden². Typerend is dat deze commissie zó verdeeld was, dat ze met liefst vier adviezen naar buiten trad. Daarvan laten we dat van F.J.J.A. Junius, die de status quo wilde handhaven, verder buiten beschouwing. Alle overige leden waren voorstander van een min of meer ingrijpende reorganisatie, overtuigd als zij waren, dat scheuring anders niet vermeden kon worden.

Het advies van de confessionele vertegenwoordiging stelde het herstel van het belijdend karakter van de kerk als hoofddoel. Daartoe moest een Algemene Synode na een interim van vier jaar in het leven worden geroepen. Gedurende dat interim zou afgezien moeten worden van handhaving van de leer door rechtspraak en zouden

van reorganisatieplannen en voorstellen, behandeld in de Synode der Nederlandsche Hervormde kerk van af 1871 tot 1905', opgenomen onder punt A in bijlage G van de *Bijlagen van de Handelingen der Algemeene Synode der Nederlandsche Hervormde Kerk*, ten jare 1906, 's-Gravenhage 1906, 8-40; C.A. Lingbeek, *Schets van de geschiedenis der reorganisatiebeweging in de Nederlandsche Hervormde Kerk*, Wageningen 1925; W. Volger, *Om de vrijheid van de kerk*, Kampen 1954, hfdst. 16.

2. *Notulen van de vergaderingen der Commissie, in 1873 door de Algemeene Synode benoemd om haar te adviseren omtrent eene reorganisatie van kerk en kerkbestuur (niet in den handel) z.p.z.j.; Rapport van de Commissie van advies ter zake eener reorganisatie van kerk en kerkbestuur, benoemd door de Algemeene Synode der Nederlandsche Hervormde Kerk in 1873, 's-Gravenhage 1873.*